

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ»

БОРИСЕНКО ІРИНА ІВАНІВНА

УДК 336.71:65.012.32

**ЛОГІСТИЧНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ
ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ БАНКУ**

08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2010

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Державному вищому навчальному закладі «Українська академія банківської справи Національного банку України».

Науковий керівник – доктор економічних наук, доцент
Азаренкова Галина Михайлівна,
Харківський інститут банківської справи
Університету банківської справи
Національного банку України,
заступник директора з наукової роботи
та міжнародних зв'язків

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Васюренко Олег Володимирович,
Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи
Національного банку України», проректор;
кандидат економічних наук, доцент
Дмитрієва Олена Анатоліївна,
Севастопольський національний технічний
університет Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри фінансів і кредиту

Захист дисертації відбудеться «___» _____ 2010 р. о ___ год.
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 у Державному
вищому навчальному закладі «Українська академія банківської справи
Національного банку України» за адресою: 40030, м. Суми вул. Петро-
павлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного
вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи
Національного банку України» за адресою: 40030, м. Суми
вул. Покровська, 9/1.

Автореферат розісланий «___» _____ 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.М. Бурденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Сталий розвиток банківської системи України значною мірою залежить від ефективності управління фінансовими ресурсами банків. Останні роки характеризуються значними змінами у розподілі фінансових ресурсів, зростанням обсягів банківського обслуговування господарської діяльності організацій. Разом з цим прийоми та методи банківської діяльності ускладнюються і набувають нових рис. Тому, незважаючи на значний позитивний досвід роботи, накопичений у банківській сфері, необхідність адаптації до динамічного, складного і слабо визначеного оточення зумовлює необхідність розробки інноваційних методів банківського менеджменту, у тому числі логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку. Обґрунтування доцільності впровадження даного підходу, визначення й удосконалення його елементів сприятиме забезпеченню конкурентних переваг банку та посиленню його спроможності протистояти сучасним вимогам ведення бізнесу, особливо в умовах фінансової кризи.

Широке коло питань, пов'язаних із дослідженням управління фінансами, залученням коштів банками та визначенням раціональних підходів до їх розміщення, висвітлено в працях зарубіжних і вітчизняних учених-економістів: М.Д. Алексеєнка, О.В. Васюренка, А.П. Вожжова, Ж.М. Довгань, О.А. Дмитрієвої, А.О. Єпіфанова, Г.Т. Карчевої, А.М. Мороза, А.А. Мещерякова, С.М. Павлюка, Л.О. Примостки, В.В. Рисіна, І.В. Сала, Н.Г. Антонова, О.І. Лаврушина, Ю.С. Масленченкова, Р. Коттера, Д. Полфремана, Ж. Рівуара, Дж.Ф. Сінкі та інших.

Дослідженням у сфері логістики присвячені праці учених, серед яких слід відмітити Б.А. Анікіна, І.І. Бажина, Л.В. Балабанову, В.В. Дибську, А.М. Германчук, М.П. Гордона, М.А. Окландера, Ю.В. Пономарьову, А.І. Семененка, В.І. Сергєєва, В.В. Смиричинського, О.М. Тридіда.

Незважаючи на суттєві наукові результати, отримані вищезазначеними та іншими вченими, слід зауважити, що питання формування методичних підходів до вдосконалення управління фінансовими ресурсами банків залишається недостатньо розробленим як у теоретичному, так і в організаційно-практичному аспектах, особливо у контексті фінансової нестабільності. Через це виникає необхідність перегляду існуючих підходів до формування та використання фінансових ресурсів банків, зокрема логістичного.

Потреба в узагальненні теоретико-методичних засад логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку та розробка практичних рекомендацій щодо його впровадження обумовили мету, завдання і актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дисертаційного дослідження пов'язаний з науково-дослідними темами Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України»: «Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні» (номер державної реєстрації 0102U006965), «Розвиток меха-

механізму функціонування банківської системи України під впливом іноземного капіталу» (номер державної реєстрації 0107U012112); Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України: «Моделі банківської діяльності та їх модифікація для моніторингу стабільності банківської системи» (номер державної реєстрації 0109U004378). До звітів за даними темами включені пропозиції автора щодо уточнення сутності й змісту дефініції «фінансові ресурси банку», аналіз моделей управління фінансовими ресурсами банку, визначення сутності логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку, аналіз сучасних математичних моделей моніторингу діяльності вітчизняних банків, діагностика результатів діяльності банків.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розвиток науково-методичного забезпечення управління фінансовими ресурсами банку на основі логістичного підходу та розробка практичних рекомендацій щодо впровадження даного підходу у діяльність банку.

Для досягнення поставленої мети в роботі було поставлено і вирішено такі завдання:

- з'ясувати економічну сутність дефініції «фінансові ресурси банку» та розробити класифікацію фінансових ресурсів банку;
- проаналізувати стан формування та розміщення фінансових ресурсів банками України;
- дослідити сучасний стан операцій з банківськими платіжними картками як інструментом залучення фінансових ресурсів банку та визначити взаємозв'язок між функціональним призначенням банківських платіжних карток та рівнем користування ними;
- обґрунтувати сутність і зміст логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку;
- розробити методичні засади логістичного підходу до концептуальної моделі управління фінансовими ресурсами банку;
- визначити організаційні основи впровадження логістичних методів в банківську діяльність;
- розробити методичні рекомендації щодо використання логістичного підходу при прогнозуванні результату управління фінансовими ресурсами банку;
- обґрунтувати доцільність використання методу максимального потоку при вирішенні завдання оптимального розподілу фінансових ресурсів банку;

Об'єкт дослідження – процес управління фінансовими ресурсами банку.

Предмет дослідження – теоретико-методичні основи та інструментарій управління фінансовими ресурсами банків на основі логістичного підходу.

Методи дослідження. Для досягнення мети й вирішення поставлених завдань у дослідженні було використано такі наукові методи дослідження: аналіз і синтез, індукція та дедукція – для структурування предметної області дослідження на підґрунті ідентифікацій й формалізації проблеми функціонування банків; графоаналітичний – для аналізу, порівняння й наочного

відображення статистичних даних із метою дослідження характеристик фінансових ресурсів банків та розвитку ринку банківських платіжних карток; метод анкетного опитування – для дослідження характеристик користувачів платіжних карток; статистичний аналіз – для аналізу сучасного стану діяльності банків і прогнозування результативних показників їхньої діяльності та аналізу ринку банківських платіжних карток; системний аналіз – для подання банку як логістичної системи (ЛС) та побудови системи управління фінансовими ресурсами.

Інформаційну базу досліджень склали законодавчі акти України з питань банківської діяльності, статистичні і аналітичні матеріали Національного банку України, Асоціації українських банків, звіти окремих банків. Теоретична основа дослідження – наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених та фахівців із питань банківського менеджменту та логістики.

Наукова новизна одержаних результатів:

вперше:

- запропоновано логістичний підхід до управління фінансовими ресурсами банку, виходячи з якого банк розглядається як логістична система, яка являє собою сукупність взаємопов'язаних елементів (центр планування фінансових ресурсів банку, центр організації обслуговування фінансових ресурсів банку, центр моніторингу, обліку і контролю руху фінансових ресурсів банку, центр мотивації персоналу, який відповідає за рух фінансових ресурсів банку), що забезпечують ефективний процес управління фінансовими ресурсами банку на етапах їх руху (формування, акумуляція та розподіл);

удосконалено:

- науково-методичне забезпечення логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку, в межах якого визначено мету, об'єкт, суб'єкт, функції та напрямки дій суб'єктів управління, принципи та методи управління фінансовими ресурсами, що забезпечує взаємодію поетапного вибору варіантів вирішення проблем управління з цілями та завданнями фінансового менеджменту в банку;
- класифікаційні ознаки та проведено класифікацію фінансових ресурсів банків через виділення таких логістичних каналів, як походження (за напрямом руху, джерелом формування, сферою виникнення), період дії (за характером залучення, строками, часом користування), характер управління (за ступенем стабільності, формою розрахунків, можливістю прогнозування);
- методичні рекомендації щодо оцінки результату управління фінансовими ресурсами банку шляхом введення у дану процедуру одного з логістичних ланцюгів – формування чистого прибутку банку, та на основі застосування багатofакторної лінійної регресії, в рамках чого досліджено вплив усіх показників діяльності банку на чистий прибуток. Такий підхід дає змогу визначити найбільш суттєві логістичні канали впливу на динаміку чистого

прибутку та дозволяє швидко реагувати на зміни попиту та пропозиції і в такий спосіб забезпечувати прийняття ефективних рішень при управлінні фінансовими ресурсами банку;

набули подальшого розвитку:

- методичні рекомендації щодо використання методу максимального потоку, які дозволяють знайти в заданій мережі з обмеженими пропускними можливостями оптимальні переміщення найбільшої кількості фінансових ресурсів між визначеними точками;
- методичний підхід до визначення взаємозв'язків між ланками логістичного ланцюга, що зроблено на прикладі ланок «функціональне призначення» і «рівень користування» ланцюга «банківські платіжні картки» на основі непараметричного методу оцінки взаємозв'язку (за допомогою побудови таблиці спряженості).

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення, запропоновані методи та практичні рекомендації дисертаційного дослідження були впроваджені в практичну діяльність вітчизняних банків, зокрема: рекомендації з діагностування фінансових результатів банків на основі багатофакторної статистичної моделі лінійної регресії та результатів кластеризації банків використовуються в роботі Харківської філії АКБ «ІМЕКСБАНК» (довідка від 14 жовтня 2009 року № 01/1741); методичні рекомендації щодо бальної оцінки визначення конкурентних переваг банку на ринку банківських платіжних карток – у роботі Східного Регіонального Департаменту ПАТ «СЕБ Банк» (довідка від 1 жовтня 2009 року № 2-3-2-2255); методичні рекомендації щодо застосування логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами – у Харківському РУ ВАТ КБ «Надра» (довідка від 2 грудня 2009 року № 4273).

Окремі положення дисертації використовуються у навчальному процесі при розробці і викладанні дисциплін «Фінанси», «Менеджмент», «Логістика» Харківського інституту банківської справи Університету банківської справи Національного банку України (акт про впровадження від 25 грудня 2008 року).

Особистий внесок здобувача. Результати дослідження отримані автором особисто і знайшли відображення в опублікованих наукових працях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, особистий внесок здобувача у роботі [4] полягає у розробці методичного підходу до діагностики діяльності банків Харківського регіону, [18] – у теоретичному дослідженні особливостей функціонування фінансової системи, [19] – у розкритті особливостей рівнів і функцій сучасного менеджменту, [20] – у розгляді ключових засад логістики як інструмента управління.

Апробація результатів дисертації. Основні результати виконаних досліджень були оприлюднені і отримали схвальну оцінку на науково-практичних і інших конференціях, а саме: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Економічні проблеми ринкової трансформації України» (Львів, 2002); Всеукраїнській науково-методичній конференції «Современные аспекты финансового

фінансового управління економічними процесами» (Севастополь, 2002); Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика» (Суми, 2006, 2008, 2009); Міжнародній науковій конференції «Эффективное развитие региональной экономики в условиях глобализации» (Белгород, Росія, 2007); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Маркетинг та логістика в системі менеджменту» (Львів, 2008); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків» (Черкаси, 2009); XII Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України» (Суми, 2009); Міжнародній науково-практичній конференції «Современные направления теоретических и прикладных исследований» (Одеса, 2010).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано у 20 наукових працях, у тому числі 8 публікацій у наукових фахових виданнях, 9 публікацій в інших виданнях, 3 навчальні посібники з грифом МОН України. Загальний обсяг наукових публікацій становить 82,3 друк. арк., з них особисто автору належать 8,5 друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, 8 додатків (на 22 сторінках), списку використаних джерел із 200 найменувань. Робота викладена на 212 сторінках та містить 27 таблиць, 49 рисунків. Обсяг основного тексту складає 170 сторінок.

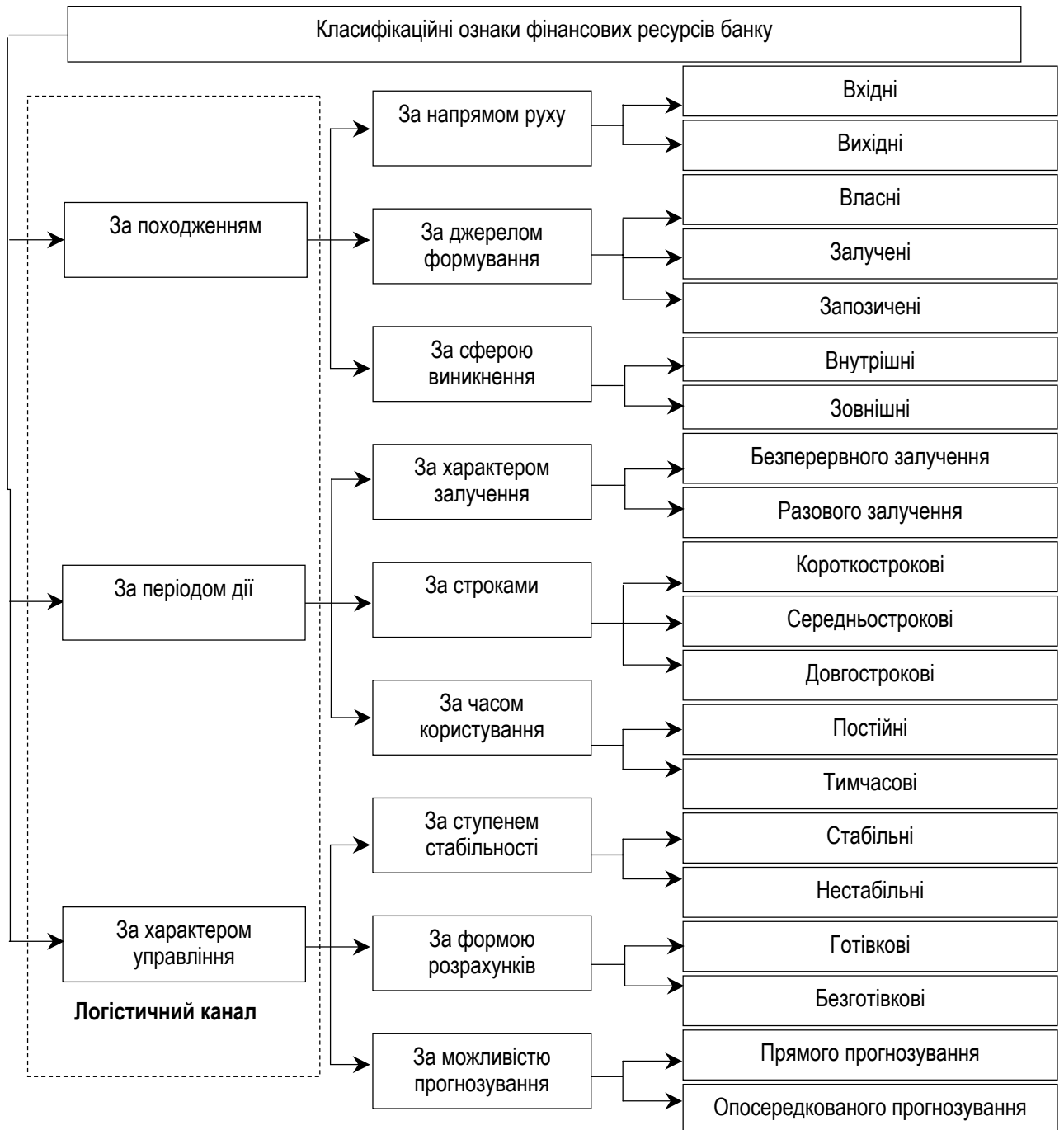
ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету і завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, а також наведено інформацію про їх апробацію.

У **першому розділі** «Теоретико-змістовна характеристика стану формування і розміщення фінансових ресурсів банками України» розглянуто сутність дефініції «фінансові ресурси банку», удосконалено класифікацію фінансових ресурсів, проведено аналіз сучасного стану управління фінансовими ресурсами у банках України, досліджено стан операцій з банківськими платіжними картками як засобу залучення фінансових ресурсів банків, обґрунтовано сутність логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку та його складових елементів.

На основі аналізу підходів вітчизняних та зарубіжних учених до визначення фінансових ресурсів банку як економічної категорії та врахування особливості банківської діяльності автором для цілей даного дослідження запропоновано використання наступного визначення фінансових ресурсів банку: сукупність власних, залучених та запозичених коштів, що знаходяться в розпорядженні банку і використовуються ним з позицій логістичної спрямованості формування та розміщення цих ресурсів.

Аналіз теоретичних основ управління фінансовими ресурсами банку свідчить про відсутність єдиного підходу до їх класифікації. Виходячи з цього, автором обґрунтовано і узагальнено класифікаційні ознаки фінансових ресурсів банку шляхом виділення логістичних каналів руху фінансових ресурсів, запропонована їх типологія (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація видів фінансових ресурсів банку

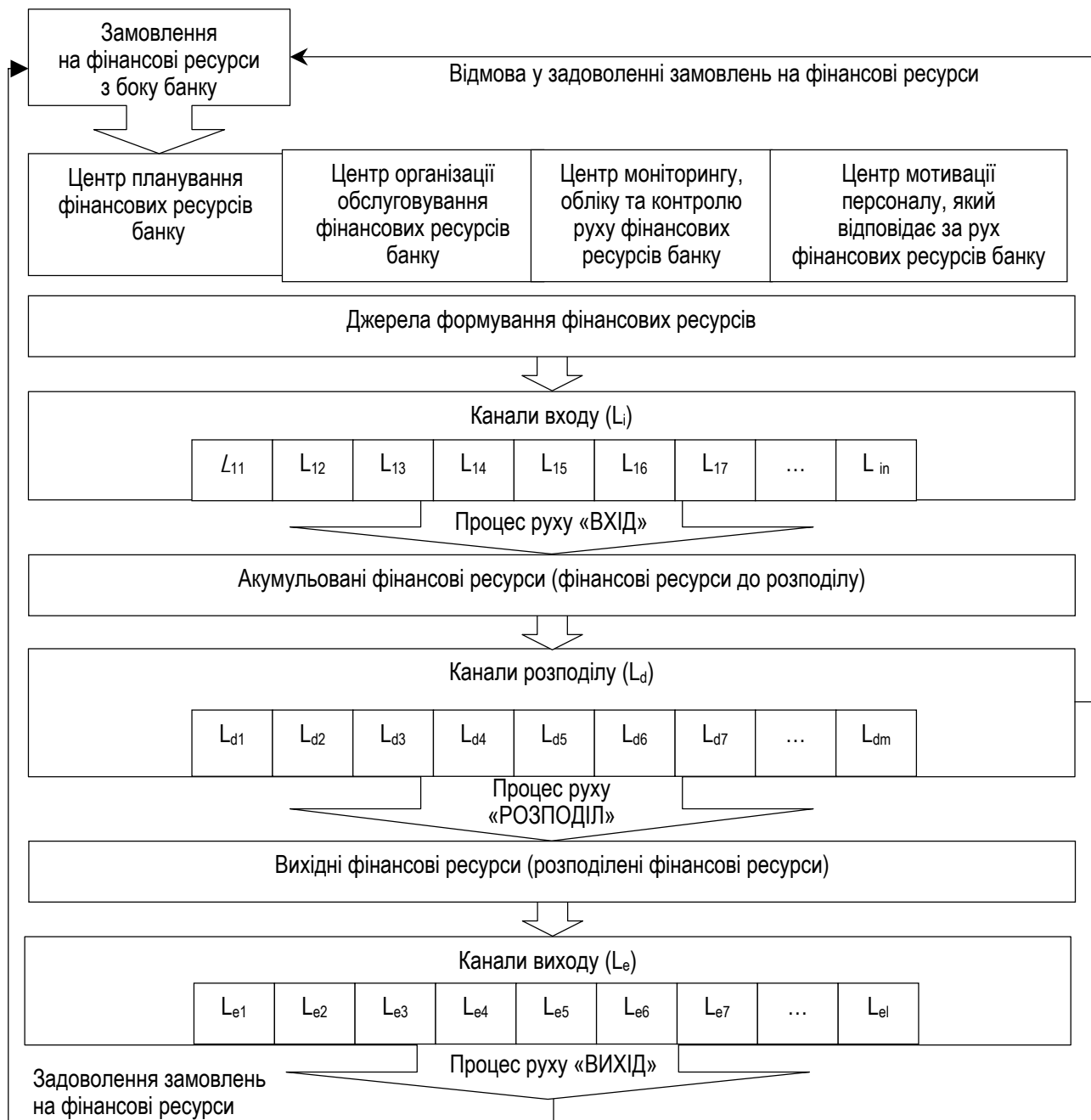
Залежно від обраних ознак проведено аналіз використання фінансових ресурсів банківської системи України, що дозволило виявити наступні проблеми: суттєве скорочення коштів в банках, незначне збільшення коштів клієнтів,

клієнтів, недостатня капіталізація банків, зменшення кредитного портфеля, а також суттєве збільшення банків, які не отримали чистого прибутку.

Активи банківської системи України, незважаючи на стрімке збільшення протягом досліджуваного періоду, протягом 2009 року зменшились на 6 %, зобов'язання також зменшились на 4 %, капітал залишився на тому ж рівні лише за рахунок збільшення статутного капіталу. Таким чином, ми бачимо наслідки деструктивних процесів на рівні залучення фінансових ресурсів, що можна було б частково знівелювати за рахунок збільшення обсягу операцій з банківськими платіжними картками.

У дисертації обґрунтовано доцільність переходу до управління фінансовими ресурсами банку на основі логістичного підходу (рис. 2.), який забезпечує координацію логістичних операцій, необхідних для надання послуг найбільш ефективним способом з точки зору мінімізації витрат банку та задоволення попиту споживачів.

Рис. 2. Ілюстрація основного змісту логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку

Проведений в дисертації порівняльний аналіз специфіки руху фінансових ресурсів банку та матеріальних ресурсів на підприємстві показує, що рух фінансових ресурсів банку підпорядковується тим же законам, що й рух товарів, а це в свою чергу підтверджує можливість застосування логістичного інструментарію в банківській діяльності. Теоретичні засади побудови логістичних ланцюгів в банківській діяльності, під якими розуміється, що існує певна послідовність пов'язаних між собою процесів, та є певна група суб'єктів, які трансформують вхідні фінансові ресурси у вихідні у вигляді банківських послуг, що мають певну цінність для клієнтів банку і регулюють їх повернення. В діяльності банку можна побудувати велику кількість логістичних ланцюгів. Змістовно відображає їхню сутність такий логістичний ланцюг, як «банківські платіжні картки», на прикладі якого можна простежити рух фінансових ресурсів банку: від залучення (у вигляді зберігання коштів на картковому рахунку) до їх розміщення (у вигляді надання кредиту). Від даних операцій банк отримує прибутки (у вигляді плати клієнтів за користування банківськими платіжними картками) та залишки на карткових рахунках (у вигляді залучених фінансових ресурсів) у тимчасове користування.

У роботі проаналізовано діяльність банків на ринку платіжних карток і доведено, що вітчизняні банки активно запроваджують операції з ними: на 1 січня 2010 року кількість банків-членів карткових платіжних систем становить 146, за рік їх кількість збільшилась на 7 банків. У роботі доведено, що практично всі види банківських операцій можуть бути віднесені до тієї сфери діяльності, де використання вищезгаданого інструментарію є обов'язковою умовою підвищення їх ефективності.

У другому розділі «Аналіз організаційно-методичного забезпечення управління фінансовими ресурсами банку» визначено методичні засади логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку та обґрунтовано організаційні основи впровадження логістичних методів в банківську діяльність, досліджено результат управління фінансовими ресурсами банками України.

У роботі виділено 3 етапи еволюції методичних підходів до управління фінансовими ресурсами банку: теорія управління активами банку, теорія управління пасивами банку та інтегроване управління активами і пасивами. Останній етап характеризується різноманітністю моделей управління, але всі вони мають певні недоліки. Тому в роботі побудована процедура застосування логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банків, яка наведена на рис 3. В рамках процедури виділено об'єкт, суб'єкт управління, функції суб'єктів

функції суб'єктів управління, напрямки дій суб'єктів на об'єкти управління, визначено мету, принципи та методи управління фінансовими ресурсами банку.

Визначено, що метою управління фінансовими ресурсами банку є максимізація прибутку. У випадку, якщо банк не досягає поставленої мети, запропоновано здійснювати управління фінансовими ресурсами банку на основі логістичного підходу, який передбачає комплексне управління фінансовими ресурсами, тобто з урахуванням руху ресурсів не тільки між окремими ланками діяльності, а усім банком як логістичною системою.

Рис. 3. Процедура застосування логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку

Такий підхід дає можливість ефективно управляти фінансовими ресурсами, обирати й використовувати залежно від ситуації певні елементи фінансового механізму із застосуванням інструментарію логістики.

Для застосування логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку відповідно до напрямів його роботи пропонується створення відділу логістики, завданням якого є впровадження логістичного підходу до управління в діяльності банку та інформаційне забезпечення прийняття управлінських рішень стосовно розвитку та діяльності банку.

В роботі результат управління фінансовими ресурсами банку вимірюється таким економічним критерієм, як чистий прибуток. На прибуток із різною інтенсивністю впливають різні показники діяльності банку, які можна вважати складовими логістичного ланцюга формування чистого прибутку банку, з метою виявлення найбільш впливових показників були проведені дослідження залежності прибутків банку від комплексу показників діяльності банків та розроблена багатофакторна статистична модель лінійної регресії фінансового результату банку.

Багатофакторна модель має такий вигляд:

$$\begin{aligned}
 Y_{\text{чп}} = & 145,8577 - 0,0052X_3 - 0,0012X_5 + 0,0220X_8 + \\
 & + 0,0021X_{13} + 0,0267X_{19} - 0,1050X_{22} - 0,0058X_{24} + 0,0027X_{27} + \\
 & + 0,0211X_{30} - 0,0197X_{38} + 0,7052X_{43} + 0,7187X_{44} + 0,7246X_{45} + \quad , \quad (1) \\
 & + 1,1202X_{46} + 0,6625X_{48} - 0,7093X_{49} - 0,7311X_{50} - 0,6693X_{51} - \\
 & - 0,7418X_{52} - 0,7145X_{53} - 0,7120X_{62}
 \end{aligned}$$

- де X_3 – кошти в НБУ та готівкові кошти банку;
 X_5 – кошти в інших банках;
 X_8 – цінні папери в портфелі банку на продаж;
 X_{13} – резерви під заборгованість за кредитами;
 X_{19} – нараховані доходи до отримання;
 X_{22} – резерви під заборгованість за нарахованими доходами;
 X_{24} – інші активи;
 X_{27} – кошти банків;
 X_{30} – ощадні (депозитні) сертифікати, емітовані банком;
 X_{38} – резерви, капіталізовані дивіденди та інші фонди банку;
 X_{43} – процентний дохід;
 X_{44} – комісійний дохід;
 X_{45} – торговельний дохід;
 X_{46} – дохід у вигляді дивідендів;
 X_{48} – інший дохід;
 X_{49} – процентні витрати;
 X_{50} – комісійні витрати;
 X_{51} – загальні адміністративні витрати;
 X_{52} – витрати на персонал;
 X_{53} – інші витрати;
 X_{62} – чисті витрати на формування резервів.

Модель (1) може застосовуватись для прогнозування і планування, оцінки стратегій розвитку банків четвертої групи, оскільки вона показує, на які показники слід впливати, щоб збільшити чистий прибуток банку, з якою інтенсивністю здійснюватиметься зміна чистого прибутку, якщо збільшувати або зменшувати значення показників, що надходять до моделі. Практична значимість побудованої моделі полягає у можливості отримувати інформацію для здійснення процедур управління фінансовими ресурсами банку на основі логістичного підходу в розрізі конкретного банку та прогнозувати їх величини за конкретним банком.

У третьому розділі «Управління фінансовими ресурсами банку на основі логістичного підходу: практичний потенціал використання логістики» розроблено прогноз результату управління фінансовими ресурсами банку на основі використання логістичного підходу, обґрунтовано використання методу максимального потоку, розроблено методичний підхід до визначення взаємозв'язку між функціональними характеристиками банківських платіжних карток.

Для оцінювання структурних змін, що відбуваються в роботі банку при управлінні фінансовими ресурсами, була використана багатофакторна статистична модель лінійної регресії (1) чистого прибутку банків.

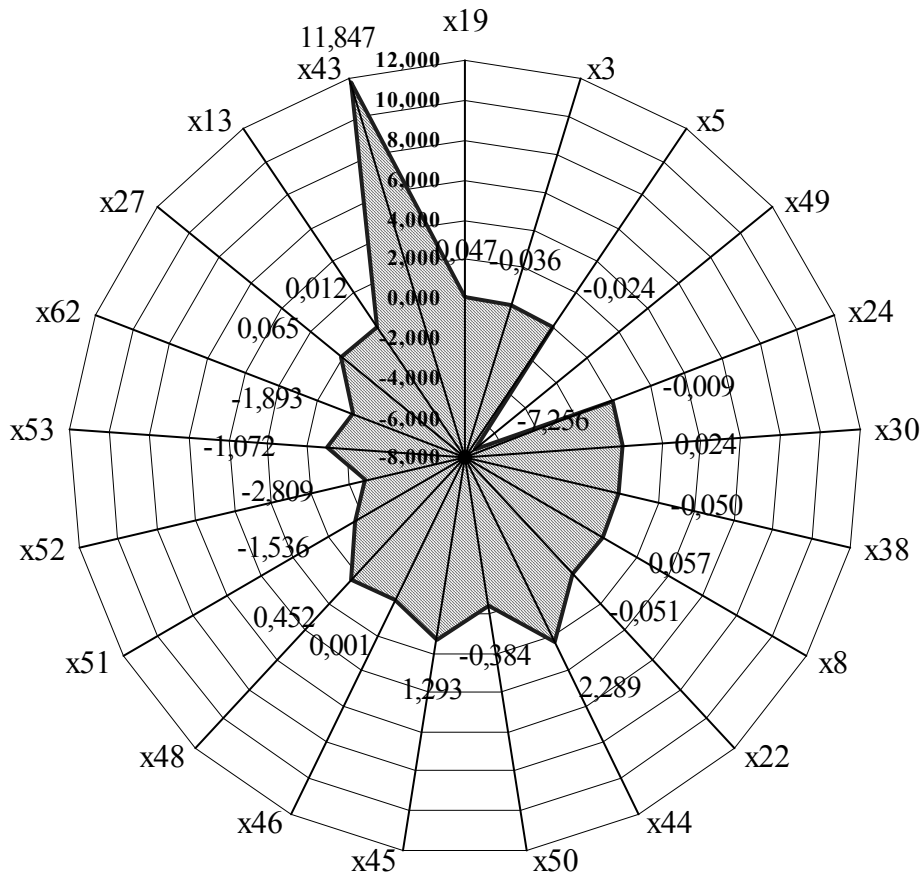
Параметри моделі (1) показують, наскільки буде зменшено чистий прибуток, якщо відповідний показник буде збільшено на 1 тис. грн. і навпаки. Найбільшу інтенсивність впливу на чистий прибуток має дохід у вигляді дивідендів (X_{46}), збільшення цієї змінної на 1 тис. грн. дає можливість у середньому збільшувати чистий прибуток на 1,120 тис. грн.

Також на позитивну зміну чистого прибутку впливає збільшення процентного, комісійного і торговельного доходу (інтенсивність зміни складає 0,7052; 0,7187; 0,7246). Збільшення загальних адміністративних витрат, витрат на персонал та інших витрат зменшує чистий прибуток (цей вплив відображають від'ємні значення параметрів моделі).

За інтенсивністю впливу всі змінні приблизно однакові, тому під час пошуку моделі з меншою кількістю змінних, що до неї надходить, зі збільшенням критерію включення змінної до моделі на 0,1 одразу з моделі (1) виключались 10-15 змінних, а статистичні характеристики моделі значно погіршувались. Тому для оцінки наслідків результату управління фінансовими ресурсами банку вирішено використовувати лінійну модель із двома десятками змінних.

Для оцінки впливу показників, що увійшли до моделі, на чистий прибуток банку було розраховано коефіцієнт еластичності, що відображено на рис. 4. Даний коефіцієнт показує на скільки відсотків зміниться чистий прибуток при зміні фактора моделі на один процент при фіксованому значенні інших факторів на будь-якому рівні. Порівняння коефіцієнтів показує, що, наприклад, X_{38} – резерви, капіталізовані дивіденди та інші фонди банку ($-0,050$), X_{22} – резерви під заборгованість за нарахованими доходами ($-0,051$). Найбільший вплив у бік

Найбільший вплив у бік збільшення чистого прибутку дає X_{43} – процентний дохід (11,847).

Рис. 4. Розподіл факторів моделі (1) за впливом на чистий прибуток (коефіцієнт еластичності)

На основі даної моделі для прогнозування фінансових результатів діяльності було обрано два банки: АКБ «Базис» та АКБ «Земельний банк», які входять до Харківського регіону та четвертої групи згідно з рейтингом Національного банку України, тому можуть бути використані для апробації моделі, для чого можна використовувати показники, які знаходяться в певних межах, що спостерігались при побудові.

Результати розрахунку чистого прибутку за моделлю (1) АКБ «Базис» – 8874,07 тис. грн. та АКБ «Земельний банк» – 12380,5 тис. грн. Значення цього показника згідно з офіційним звітом на 1 січня 2009 року становило: АКБ «Базис» – 8506,00 тис. грн., АКБ «Земельний банк» – 11399 тис. грн., що свідчить про значимість моделі. Незважаючи на економічну нестабільність і невизначеність, у яких працюють вітчизняні банки, модель дозволяє швидко реагувати на зміни попиту та пропозиції та відповідати критеріям оптимальності і в такий спосіб забезпечує прийняття правильних рішень у сфері управління фінансовими ресурсами банків.

У роботі розрахований приклад впровадження методу максимального потоку та алгоритм пошуку оптимальних шляхів в мережі банків при розміщенні

фінансових ресурсів банку. На основі спрощеної математичної моделі здійснено застосування задачі транспортної логістики для оптимізації маршруту банківських перевезень за такими критеріями: мінімізація шляхів, мінімізація часу та вартості.

Для визначення можливості практичного застосування непараметричних методів оцінки кореляційного зв'язку з використанням таблиць спряженості з метою удосконалення системи управління фінансовими ресурсами банку проведено дослідження можливості побудови логістичних ланцюгів в банківській діяльності на прикладі операцій з банківськими платіжними картками та розроблено методичний підхід до визначення взаємозв'язку між функціональним призначенням банківських платіжних карток та рівнем користування ними, які складаються з чотирьох етапів. I етап – планування: виділення досліджуваних елементів системи платіжних карток; опис характеристики обраних елементів; встановлення характеристик користувачів, тобто параметри за якими можна оцінити рівень користування картками; на якісному рівні визначення можливості зв'язку між обраними характеристиками платіжних карток та їх користувачами. II етап – організація: розробка анкети для виявлення щільності зв'язку досліджуваних характеристик; здійснення анкетування серед різних груп респондентів; розрахунок отриманих даних на основі таблиці спряженості. III етап – аналіз : аналіз щільності зв'язку досліджуваних характеристик. IV етап – контроль: прийняття управлінських рішень та контроль за їх виконанням

Запропоновані автором пропозиції щодо застосування логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку та оцінки результату управління фінансовими ресурсами банку не є універсальними, але вони прості та гнучкі в практичному плані, тому можуть бути досить легко адаптовані до особливостей діяльності кожного конкретного банку.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі, що виявляється в удосконаленні науково-методичного забезпечення управління фінансовими ресурсами банку на основі логістичного підходу.

За результатами дисертаційного дослідження зроблено наступні висновки:

1. Дослідження сутності дефініції «фінансові ресурси банку» на основі узагальнення теоретичних уявлень та морфологічного аналізу дозволили уточнити її економічний зміст за рахунок включення всіх джерел формування фінансових ресурсів (залучені, запозичені, власні кошти) та врахування їх логістичної спрямованості. Це є важливим та обов'язковим моментом при управлінні на рівні окремого банку, що дало змогу створити науково обґрунтовану класифікацію фінансових ресурсів банку.

2. Ретроспективний аналіз руху фінансових ресурсів банків України виявив, що фінансова криза суттєво вплинула на діяльність банків України, особливо на ті, в яких проводилось неякісне управління фінансовими ресурсами банку. Тому сучасні умови ведення бізнесу вимагають від керівництва банку сучасних підходів до управління.

3. Дослідження сучасного стану операцій з банківськими платіжними картками виявило, що фінансова криза вплинула на обсяги їх емісії та кількість операцій з їх використанням, але вони є постійним джерелом залучення фінансових ресурсів банку. Запропоновано методичний підхід до визначення взаємозв'язку між функціональним призначенням банківських платіжних карток та рівнем користування ними, який складається з чотирьох етапів: планування, організація, аналіз та контроль на основі непараметричного методу оцінки кореляційного взаємозв'язку. Даний підхід дає змогу приймати рішення, направлені на збільшення кількості держателів банківських платіжних карток з метою залучення фінансових ресурсів банку.

4. В роботі досліджено сутність і зміст логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку. Можливість його впровадження доведено на основі представлення банку як логістичної системи. Цей підхід дає змогу управляти фінансовими ресурсами банку на всіх етапах їх руху та системно аналізувати діяльність банків, використовуючи логістичний інструментарій, що сприяє ефективній організації управління фінансовими ресурсами банку.

5. Визначена процедура застосування логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку через взаємодію елементів управління (суб'єкт, об'єкт, мета, принципи та методи управління), в рамках якої використання інструментарію логістики дозволяє максимізувати прибуток банків.

6. Визначені організаційні основи впровадження логістичного підходу в банківську діяльність шляхом створення відділу логістики в структурі банку.

7. В рамках дослідження результату управління фінансовими ресурсами банку вивчено вплив показників діяльності банку на результативні параметри банківської діяльності та розраховано економіко-математичну регресійну модель, яка виявила ступінь впливу значимих факторів, що увійшли до моделі, на фінансовий результат досліджуваних банків. На основі розробленої в роботі моделі запропоновано методичні рекомендації щодо прогнозування фінансових результатів банків у розрізі конкретного банку. Модель оцінює кількісний вплив факторів, які є складовими логістичного ланцюга формування чистого прибутку банків досліджуваної групи. Практична перевірка здійснена на прикладі двох банків четвертої групи: АКБ «Базис» та АКБ «Земельний банк». Порівняння фактичних і розрахункових даних, отриманих за допомогою запропонованої моделі, свідчить про її дієвість і доцільність.

8. У роботі наведений алгоритм методу максимального потоку з використанням опису руху фінансових ресурсів. Доведено, що його можна використо-

використовувати при плануванні інкасаторського маршруту, що підтверджує можливість використання логістичного підходу в банківській діяльності з метою максимізації прибутку.

Грунтовність та доцільність запропонованих положень підтверджено на конкретних прикладах.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Борисенко І. І. Кредитні картки: проблематика та динаміка розвитку / І. І. Борисенко // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Економічні проблеми ринкової трансформації України : зб. наук. пр.) / НАН України. Інститут регіональних досліджень; Редкол.: відп. ред. академік НАН України М. І. Долішній. – Львів, 2003. – Вип. (XXXIX) – С. 379–385.
2. Борисенко І. І. Місце пластикових карток у безготівковому обігу України / І. І. Борисенко // Економіка Крима. – № 8. – 2003. – С. 13–16.
3. Борисенко І. І. Концепція розвитку сучасного банку / І. І. Борисенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. пр. Т. 9. – Суми : Мрія-1, УАБС, 2004. – С. 268–272.
4. Азаренкова Г. Діагностика результатів діяльності банківських установ Харківського регіону / Г. Азаренкова, В. Сословський, І. Борисенко // Вісник Національного банку України. – № 12. – 2006. – С. 10–13.
5. Борисенко І. І. Теоретико-суттєвий аспект дефініції «фінансові ресурси банківських установ» / І. І. Борисенко // Культура народів Причорномор'я. – № 120. – 2007. – С. 110–113.
6. Борисенко І. І. Управління фінансовими ресурсами банківської установи на основі логістичного підходу / І. І. Борисенко // Вісник «Логістика». – Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка». – 2008. – № 633. – С. 58–64.
7. Борисенко І. І. Науково-методичне забезпечення управління фінансовими ресурсами банку / І. І. Борисенко // Економіка розвитку. – 2009. – № 4 (52). – С. 17–20.
8. Борисенко І. І. Особливості побудови логістичних ланцюгів в банківській діяльності / І. І. Борисенко // Вісник Університету банківської справи НБУ. – Київ : УБС НБУ, 2010. – № 1(7) березень – С. 157–160.

Публікації в інших виданнях

9. Борисенко І. І. Особливості діяльності банківських установ Харківського регіону / І. І. Борисенко // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика [Текст] : зб. тез доп. І Міжнародної науково-практичної конференції (25-26 травня 2006 р.) / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : УАБС НБУ, 2006. – С. 87–89.
10. Борисенко І. І. Особенности управления банковскими учреждениями Харьковского региона / И. И. Борисенко // Эффективное развитие

- регіональної економіки в умовах глобалізації [Текст] : мат. Міжнародн. науч. конф. (Белгород, 10-11 апр. 2007 г.): в 2 т. / под науч. ред. д-ра. екон. наук, проф. К. В. Павлова, канд. екон. наук, доц. С. Н. Растворцевой. – Белгород : Изд-во БелГУ, 2008. – Т. 1. – С. 172–175.
11. Борисенко І. І. Сутність і зміст логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банківських установ / І. І. Борисенко // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика [Текст] : зб. тез доп. III Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 травня 2008 р.) / Державний вищий навчальний заклад Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2008. – С. 60–61.
  12. Борисенко І. І. Інтерфейс банківської логістики та маркетингу / І. І. Борисенко // Тези доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції «Маркетинг та логістика в системі менеджменту» [Текст]. – Львів : Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2008. – С. 33–34.
  13. Борисенко І. І. Окремі питання управління фінансовими ресурсами банківських установ на основі логістичного підходу / І. І. Борисенко // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика [Текст] : зб. тез доп. IV Міжнародної науково-практичної конференції (21-22 травня 2009 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – Т. 1. – С. 81–82.
  14. Борисенко І. І. Управління фінансовими ресурсами як особлива складова фінансового менеджменту в банку / І. І. Борисенко // Банківська система України в умовах глобалізації фінансових ринків : матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 15-16 жовтня 2009 р. – Черкаси : ЧІБС УБС, 2009 – С. 226–227.
  15. Борисенко І. І. Проблемні аспекти формування фінансових ресурсів банку / І. І. Борисенко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України [Текст] : зб. тез доп. XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (12-12 листопада 2009 р.) : у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – Т. 1. – С. 124–125.
  16. Борисенко І. І. Взаємодія логістики та маркетингу як засіб підвищення ефективності функціонування банківської установи / І. І. Борисенко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України – Київ : УБС НБУ, 2009. – № 1(4) квітень – С. 131–135.
  17. Борисенко І. І. Логістика в банку: особливості впровадження / І. І. Борисенко // Сборник научных трудов по материалам международной научно-практической конференции «Современные направления теоретических и прикладных исследований '2010». Том 13. Экономика. – Одеса : Черноморье, 2010. – С. 98–100.

Навчальні посібники з грифом МОН України

18. Азаренкова Г. М. Фінанси : Практикум : навч. посіб./ Г. М. Азаренкова, І. І. Борисенко – К. : Знання, 2008. – 279 с.
19. Дикань Н. В. Менеджмент : навч. посіб. / Н. В. Дикань, І. І. Борисенко. – К. : Знання, 2008. – 389 с.;
20. Логістика : навч. посіб. / О. М. Тридід, Г. М. Азаренкова, С. В. Мішина, І. І. Борисенко. – К. : Знання, 2008. – 566 с.

АНОТАЦІЯ

Борисенко І.І. Логістичний підхід до управління фінансовими ресурсами банку. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України», Суми, 2009.

Дисертація присвячена удосконаленню науково-методичного забезпечення управління фінансовими ресурсами банку на основі логістичного підходу та розробці практичних рекомендацій щодо його впровадження.

Поглиблено теоретичні основи щодо управління фінансовими ресурсами банку, узагальнено основні положення визначення дефініції «фінансові ресурси банку», розкрито їх сутність та класифікаційні ознаки. У роботі визначено процедуру застосування логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку. Здійснено дослідження результату управління фінансовими ресурсами банками України та побудовано модель прогнозування чистого прибутку банку. У роботі обґрунтовано доцільність використання у вітчизняній банківській практиці логістичного підходу до управління фінансовими ресурсами банку.

Ключові слова: фінансові ресурси банку, управління фінансовими ресурсами банку, логістика, логістичний підхід, банківські платіжні картки.

АННОТАЦИЯ

Борисенко И.И. Логистический подход к управлению финансовыми ресурсами банка. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Государственное высшее учебное заведение “Украинская академия банковского дела Национального банка Украины”, Сумы, 2009.

Диссертация посвящена усовершенствованию научно-методического обеспечения управления финансовыми ресурсами банка на основе логистического подхода и разработке практических рекомендаций, направленных на его развитие и внедрение.

На основе систематизации исследований ученых по данной проблематике расширены теоретические основы управления финансовыми ресурсами банка, рассмотрены основные положения относительно экономической сущности дефиниции «финансовые ресурсы банка» и проведен морфологический анализ. В результате раскрыты сущность и содержание дефиниции, в которой учтены все источники формирования (привлечённые, заёмные и собственные средства), подчеркнуты аспекты их логистической направленности и разработана классификация финансовых ресурсов банка.

В диссертации исследована сущность и содержание логистического подхода к управлению финансовыми ресурсами банка, в рамках которого предлагается рассматривать банк как логистическую систему, что дает возможность использовать современный логистический инструментарий управления.

Углублены теоретические основы управления финансовыми ресурсами банка и для их совершенствования предложена процедура применения логистического подхода к управлению финансовыми ресурсами банка. Определено цель, объект, субъект, функции и направления действия субъектов на объекты управления, принципы и методы управления финансовыми ресурсами банка, что дает возможность обеспечить взаимодействие поэтапного выбора вариантов решения проблем управления с целями и задачами финансового менеджмента в банке. Определены организационные основы внедрения логистического подхода в банковскую деятельность путем создания отдела логистики в структуре банка.

В диссертации разработаны методические рекомендации по прогнозированию результата управления финансовыми ресурсами банка, которые базируются на использовании логистического подхода и в практическом плане дают возможность определять значимые факторы влияния на финансовый результат банка.

Обосновано, что банк можно рассматривать как логистическую систему, которая выполняет соответствующие функции и на этом основании исследованы особенности построения логистических цепей в банковской деятельности на примере банковских платежных карточек, которые рассматриваются как инструмент привлечения финансовых ресурсов банка и показаны преимущества этого платежного инструмента.

Разработан методический подход к определению уровня взаимосвязи между звеньями логистической цепи (функциональным назначением банковских платежных карточек и уровнем их использования держателями). Подход базируется на основе непараметрического метода оценки взаимосвязи, который позволяет учесть особенности банковской деятельности и потребности клиента и способствует повышению качества принятия управленческих решений при привлечении финансовых ресурсов банка.

В работе обоснована целесообразность использования в отечественной банковской практике логистического подхода к управлению финансовыми ресурсами банка. Этот подход даёт возможность управлять финансовыми ресур-

сами банка на всех этапах их движения и системно анализировать деятельность банка, используя инструментарий логистики, что способствует эффективной организации управления финансовыми ресурсами банка.

Ключевые слова: финансовые ресурсы банка, управление финансовыми ресурсами банка, логистика, логистический подход, банковские платежные карточки.

SUMMARY

Borysenko I.I. Logistic approach to the management of the financial resources of bank. Manuscript.

The dissertation for reception of scientific degree of candidate of economic science on speciality 08.00.08 – Money, finance and credit. – State Highest Educational Institution “Ukrainian Academy of Banking of National Bank of Ukraine”, Sumy, 2009.

The dissertation is devoted to the improvement of the scientifically-methodical providing of management by the financial resources of bank on the basis of logistic approach and development of practical recommendations in relation to his introduction.

Theoretical bases are extended in relation to the management by the financial resources of bank. It is generalized the substantive provisions of definition's determination as «financial resources of bank». It is exposed in this work its essence and classifications signs. Its is determined the procedure of application of logistic approach to the management by the financial resources of bank. It is researched the result of management by financial resources of Ukrainian banks and it is built the model of prognostication of net bank income. It is generalized in this work the expedience of the use in domestic bank practice of logistic approach to the management by the financial resources of bank.

Key words: financial resources of bank, management of the financial resources of bank, logistic, logistic approach, bank pay cards.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
Козьменко Сергій Миколайович

Підписано до друку 09.04.2010.
Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Times. Тираж 100 пр.

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”.
Адреса: 40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК № 3160

